

KLOKANOVY KAPSY

ROZVOJ PROSTOROVÉ ORIENTACE

NASMĚRUJ

PRAVIDLA HRY

KLOKANOVY KAPSY

NASMĚRUJ

ROZVOJ PROSTOROVÉ ORIENTACE

Autorka: Jiřina Bednářová

Ilustrace: Richard Šmarda

Technické řešení hry, dokumentace, certifikace: Kateřina Krajná

Grafická podoba: Michal Němec

Jazyková korektura: Pavlína Zelníčková

Dodržení normy EN-71/3 o vhodnosti hry pro děti starší 3 let prověřil a hru certifikoval: Institut pro testování a certifikaci Zlín, a. s. (viz údaje v Prohlášení o shodě - www.klokanuvkufr.cz)

Výrobce: LUŽÁNKY – středisko volného času, Lidická 50, 68512 Brno, www.luzanky.cz

NENÍ URČENO DĚTEM DO 3 LET! Obsahuje malé části.

Dřevěné pomůcky, papírové karty ani jiné části souboru neslouží ke hraní, zamezte jejich použití jiným než popsáním způsobem.

Hra slouží k didaktickým účelům, je určena k použití dospělou osobou, řádně poučenou o jejím využití; žádné části nejsou hračkou a dítě by s nimi mělo manipulovat pouze pod dohledem zodpovědné osoby.

Hru užívá pedagog pro práci s dítětem předškolního věku – slouží k dynamické diagnostice a edukaci. S každou součástí pracuje pedagog podle uvedených instrukcí, dle své úvahy a zkušenosti může instrukce měnit a přizpůsobovat dítěti a aktuální situaci.

OBSAH

O PROSTOROVÉ ORIENTACI	3
Základní pojmy předškolního věku z oblasti vnímání prostoru	3
Vhodné činnosti zaměřené na rozvoj orientace v prostoru.....	4
Popis hry.....	5
Hra obsahuje	5
Jak s dítětem pracovat	6
Sešit 1: Dítě podle vzoru umísťuje shodný obrázek na dané místo.....	7
Sešit 2: Dítě podle vzoru umísťuje obrázek na barevně vyznačené místo.....	9
Sešit 3: Dítě podle vzoru skládá geometrický obrazec.....	9
Možné obměny pravidel aneb šest dalších her	10
Pokyny pro skladování a údržbu	12

O PROSTOROVÉ ORIENTACI

Představu o uspořádání prostoru kolem nás získáváme pomocí zrakových, sluchových, pohybových, hmatových vjemů a jejich kognitivním zpracováním. Vytváření představy prostoru a pojmenovávání prostorových vztahů je proces dlouhodobý. Svě začátky má v kojeneckém věku v **senzomotorickém vnímání**. Dítě zaměřuje pozornost na podněty z okolí: sleduje pohybující se hračku, otáčí se za zvukem apod. V závislosti na rozvoji motoriky se snaží k těmto zdrojům nového poznání přiblížit, dosáhnout na ně, získat o nich další informace. Pohyb tak hraje významnou úlohu v rozvoji vnímání prostoru, spolu se zrakem a hmatem umožní lépe odhadnout vzdálenost, získat představu velikosti objektů. Blízké objekty se zpravidla zdají dítěti větší, vzdálenější naopak menší. Teprve postupně se učí vnímat perspektivu.

Senzomotorické vnímání je základem pro utváření **prostorových představ** a **pojmenování prostorových vztahů**. Nejdříve dítě chápe a posléze zařadí do aktivního slovníku pojmy nahoře – dole, později přidá pojmy vpředu – vzadu, okolo pátého roku pojmy vpravo – vlevo.

Představy o prostoru zahrnují nejen vnímání prostoru vymezené třemi osami (horno-dolní, předozadní, pravo-levou), ale i odhad a zapamatování si vzdálenosti, porovnávání velikosti objektů, vnímání části a celku (rozvoj zrakové analýzy a syntézy), vzájemný poměr velikostí jednotlivých částí a celků, jejich uspořádání – zde je významná souvislost s časovým vnímáním. Pojmy první, poslední lze těžko odloučit i od vnímání času a časové posloupnosti.

Vnímání prostoru, zpracování a zapamatování si prostorových vztahů má významný přínos pro mnoho činností. Zejména je to orientace v prostředí, ve kterém jedinec žije, přizpůsobení se prostředí a jeho účelné využití. Malé dítě cílí svůj pohyb směrem, který je pro něho nějakým důvodem přitažlivý. Snaží se vykonávat účelné pohyby rukou, popř. celým tělem dosáhnout požadovaného cíle. Prostorové vnímání se podílí tedy i na koordinaci pohybů, vzájemně se ovlivňují. Nabývání pohybových dovedností může mít vliv na sebeobsluhu a samostatnost, vnáší jistotu do uspořádávání svého okolí. Dále ovlivňuje takové činnosti, jako je kreslení – uvědomování si vedení směru čáry. Významně se promítá do technického myšlení, her se stavebnicemi, mozaikami, kdy při deficitu prostorové představivosti tyto činnosti děti nevyhledávají a tím nerozvíjejí své technické myšlení. Je nedílnou součástí matematických představ.

ZÁKLADNÍ POJMY PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU Z OBLASTI VNÍMÁNÍ PROSTORU

- pojmy nahoře, dole; navazující předložkové vazby: na, do, v; pojmy níže, výše;
- vpředu, vzadu; navazující předložkové vazby: před, za, nad, pod, vedle, mezi; pojmy daleko, blízko;
- vpravo, vlevo – nejprve na vlastním těle, posléze dokáže určit ve svém okolí, později určit na obrázku;
- vpravo nahoře – dvě kritéria;
- první, poslední;
- uprostřed, prostřední, předposlední;
- hned před, hned za;
- orientace v okolí – dítě ví, jak se jde do obchodu, do školky, je schopno zachytit orientační body a jejich pořadí.

U všech těchto pojmů se nejprve zaměřujeme na jejich pasivní znalost: dítě pojmu rozumí, dokáže správně vykonat úkon, například dát hračku do police dolů apod. Posléze sledujeme aktivní osvojení pojmu, zda dítě pojem používá ve svém slovníku, například dokáže říci, kde je hračka:

- pomalejší osvojování písmen, jejich zapamatování, častější záměny;
- obtíže v matematice – v aritmetice i v geometrii;
- později potíže v naukových předmětech (např. práce s mapou apod.).

VHODNÉ ČINNOSTI ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ ORIENTACE V PROSTORU

- výlety, vycházky, povídání si, kudy jsme šli, co jsme cestou viděli;
- práce se stavebnicemi, kostkami – pokud dítě tyto činnosti nevyhledává, pracovat více s dopomocí dospělého, napomoci dítěti zažít pocit úspěchu;
- orientace na vlastním těle, pojmy nahoře, dole – např. nahoře máme hlavu, oči, ústa, krk; dole nohy atd. Pokud dítě rozumí předchozím pojmům, dokáže předmět podle pojmenování samo správně umístit, pojmy se začínají objevovat v aktivním slovníku, přidáváme pojmy vpředu, vzadu – nejprve ve spojitosti s vlastním tělem, později v prostoru, dalšími pokyny jsou vpravo, vlevo;
- vyhledávání objektů v místnosti, v přírodě, které jsou nahoře a které dole, s dítětem si povídáme, co vidíme nahoře, co dole; později přidáme pojem níže, výše, postupně pojmy vpředu, vzadu, vpravo, vlevo;
- ukaž pravou ruku, levé koleno, levé ucho...;
- polož hračku vlevo, vpravo, pod stůl...;
- povídání nad obrázky – co je nahoře, dole, vpravo, vlevo, uprostřed, vpravo nahoře...;
- vyhledávání objektů v obrázcích – které jsou nahoře a které dole, s dítětem si povídáme, co vidíme nahoře, co dole;
- umísťování objektů, obrázků nahoru, dolů (např. umísťování předmětů do polic, vlepování vhodných samolepek do obrázků – co patří nahoru, co dolů). Obdobně postupujeme při budování předložkových vazeb – na, do, v („Polož knihu na polici. Dej svetr do skříně. Medvídek je v tašce.“);
- rukodělné činnosti – skládání z papíru, „zdobení koláčů“ – nalepování útržků papíru, přírodnin na vystříhané tvary podle vzoru apod.;
- oblékání, sebeobsluha – pojmenovávání při oblékání typu: „Teď pravou botu... Prostrčíme levou ruku...“;
- pomoc v domácnosti při každodenních činnostech: „Jablka uklidíme dolů do lednice... Vpravo dáme nůž, vlevo vidličku...“ Zpočátku zadáváme jeden pojem, pouze jednu instrukci;
- hledání cesty v jednoduchých bludištích;
- pojmenovávání umístění objektů na obrázcích;
- hra na obchod – fronta, řazení (např. řada plyšových hraček): „Kdo stojí první, kdo poslední?“ Obdobně můžeme tyto pojmy procvičovat na parkovišti při pozorování řady aut apod.;
- hra s kostkou – ukryjeme kostku nebo jiný malý předmět za zády v dlani, jednu ruku předpažíme dopředu, druhou ruku dáme dozadu a dítě hádá, ve které ruce je schovaná kostka. Dítě však na ruku neukazuje, hádá pouze slovně: vpředu, vzadu. Hráč, který uhádne, dostává kostku. Můžeme přidat i jednodušší variantu, kdy si dítě dá zavřené pěsti ukrývající kostku na sebe na kolena a hádáme, zda je kostka ukryta nahoře, nebo dole. Později doplníme o nejobtížnější variantu, kdy ruce s kostkou položíme na kolena a hádáme, zda je kostka vpravo, nebo vlevo (hráči však zatím nesmějí sedět proti sobě, ale vedle sebe);
- obdélník s různobarevně vybarvenými rohy, povídání, jakou barvu má roh vpravo nahoře..., pojmenování, kde je žlutý, modrý roh...;
- nakreslený domeček s devíti okny (tři okna v patře), v každém okně jiné zvíře: „Kdo bydlí vpravo nahoře? Kdo bydlí dole uprostřed?“;
- hledání ukrytého předmětu pomocí navádění instrukcemi: rovně, doprava, dopředu atd.;
- hra na obchod, fronta, řada, třeba plyšových hraček – kdo stojí první, poslední, před, za, hned před, hned za, uprostřed, mezi, předposlední, druhý... Řadu můžeme zakrýt a ptát se: „Kdo byl první? Kdo poslední?“;
- hledání cesty v bludištích;
- rukodělné činnosti – skládání z papíru, zdobení mozaikami podle předlohy i bez předlohy;
- vyšívání, provlékání šňůrek otvory v dřevěné nebo kartonové desce, vytváření vzorů podle předlohy;
- práce se stavebnicemi – vlastní tvořivost i stavění podle předloh;
- mozaiky – práce podle předlohy, skládanky (rozstříhané pohlednice, geometrické tvary, puzzle);
- „kresebný diktát“: „Vpravo nahoru nakreslíme sluníčko, vlevo dolů květinu...“ Můžeme hrát i s předměty, vystřiženými obrázky: „Vpravo dolů dáme (nalepíme) auto...“

POPIS HRY

Tato hra je zaměřena na rozvoj prostorové orientace, paměti a základních pojmů pro vnímání prostoru. Umožňuje též třídění prvků, rozvíjí řeč, zrakovou paměť, jemnou motoriku a koncentraci pozornosti.

Hra je určena **dětem předškolního věku, mohou ji využít i děti v 1. - 2. třídě.**

HRA OBSAHUJE

- Krabici a tento návod k použití hry;
- 90 dřevěných obrázků;
- 2 vkládací desky;
- 3 předlohové sešity.

Hračky

Zvířata domácí

Zvířata volně žijící

Zvířata cizokrajná

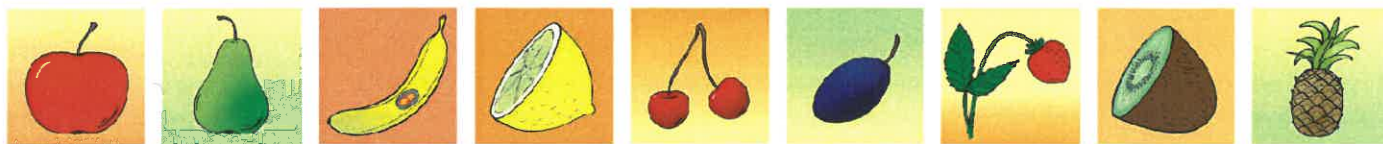
Ryby

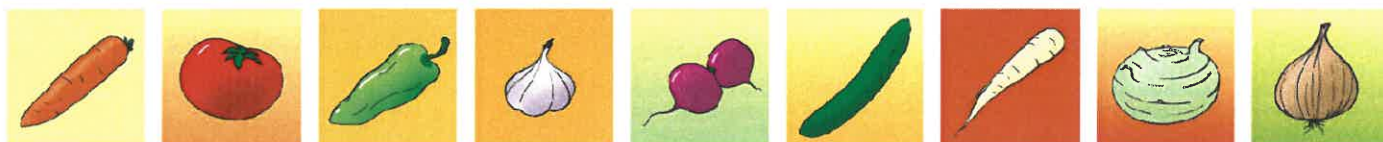
Oblečení

Ovoce

Zelenina

Geometrické tvary

JAK S DÍTĚTEM PRACOVAT

Dítě v této hře umisťuje do hrací desky obrázky podle vzorů v několika úrovních obtížnosti: nejdříve obrázkové vzory, později umisťuje obrázky podle vymezení místa na ploše, v nejsložitější variantě skládá uvedené čistě geometrické vzory.

Před dítě otevřeme předlohový sešit a připravíme obrázky odpovídající vzorům. Dítě vkládá do vkládací desky na určené místo obrázky shodné se vzorem v předlohovém sešitu. Postupujeme posloupně od nejjednodušších vzorů po vzory obtížnější. Zpočátku volíme desku pouze se čtyřmi okny, později desku s devíti okny. Postupně narůstá i počet vkládaných obrázků.

Dítě vedeme nejen k umístění obrázku na shodné místo, ale i k pojmenování, kde je obrázek umístěn: vlevo nahoře, dolní řada uprostřed. Tímto způsobem hra zároveň rozvíjí pojmy *nahoře*, *dole*, *vpravo*, *vlevo*, *vpravo dole*, *vlevo nahoře*, *uprostřed*, *nahoře uprostřed*, *dole uprostřed*, *vpravo uprostřed*, *vlevo uprostřed*; pojmy *první*, *poslední*. Dítě pomocí hry vedeme k uvědomování si pořadí, procvičování paměti i koncentraci pozornosti.

S uvedenými pojmy pracujeme nejprve na pasivní, posléze na aktivní úrovni:

- dítě umístí obrázek podle vzoru;
- umístí správně obrázek podle pokynu: „Dej obrázek nahoru vpravo...“ (pasivní úroveň);
- odpovídá na otázku. „Kde je umístěn předmět, obrázek?“ (aktivní používání pojmu).

Tuto hru lze používat různými způsoby na několika úrovních obtížnosti. Doporučujeme dodržet uvedené postupy – při posloupně narůstající obtížnosti dítě řeší jednotlivé úlohy snadněji, spolehlivě tak buduje svou orientaci v prostoru. Předejde se tak zbytečnému neúspěchu při nevhodně volené úloze.

Níže jsou uvedena čísla stran jednotlivých vzorů a typy skupin vkládaných obrázků, které je vhodné pro práci dítěti připravit. Při práci s některými vzory používáme vedle obrázků i celoplošně barevné obrázky:

SEŠIT 1: DÍTĚ PODLE VZORU UMISŤUJE SHODNÝ OBRÁZEK NA DANÉ MÍSTO.

Str. 1–14

Deska se 4 okny, obrázky hraček a jednobarevné destičky

Str. 15–17

Deska se 4 okny, obrázky domácích zvířat

Str. 18–20

Deska se 4 okny, obrázky volně žijících zvířat

Str. 21–23

Deska se 4 okny, obrázky cizokrajných zvířat

Str. 24–26

Deska se 4 okny, obrázky ryb

Str. 27–29

Deska se 4 okny, obrázky ovoce a jednobarevné destičky

Str. 27–29

Deska se 4 okny, obrázky zeleniny a jednobarevné destičky

Str. 31–35

Deska s 9 okny, obrázky hraček

Str. 36–40

Deska s 9 okny, obrázky domácích zvířat

Str. 41–45

Deska s 9 okny, obrázky volně žijících zvířat

Str. 46–53

Deska s 9 okny, obrázky zvířat (domácí, volně žijící i cizokrajná)

Str. 54–55

Deska s 9 okny, obrázky ovoce

Str. 56–57

Deska s 9 okny, obrázky zeleniny

Str. 58–59

Deska s 9 okny, obrázky hraček a jednobarevné destičky

Str. 60–64

Deska s 9 okny, obrázky zvířat a jednobarevné destičky

SEŠIT 2: DÍTĚ PODLE VZORU UMISŤUJE OBRÁZEK NA BAREVNĚ VYZNAČENÉ MÍSTO.

Pracujeme s deskou s devíti okny, postupně narůstá počet vkládaných obrázků. Připravíme všechny obrázky, dítě vyhledává obrázek odpovídající nadřazenému pojmu. Ve vzorech jsou barevně vyznačena místa, kam má dítě obrázky umístit.

Konkrétní instrukci najdete přímo u vzorového obrázku.

SEŠIT 3: DÍTĚ PODLE VZORU SKLÁDÁ GEOMETRICKÝ OBRAZEC.

Str. 1–25

Deska se 4 okny; dítě podle předlohy umisťuje do desky barevné destičky, vytváří shodné barevné vzory.

Str. 26–64

Deska s 9 okny; dítě podle předlohy umisťuje do desky barevné destičky, vytváří shodné barevné vzory.

MOŽNÉ OBMĚNY PRAVIDEL ANEB ŠEST DALŠÍCH HER

Hra 1

Pokud dítě dokáže obrázky dobře umístit, můžeme mu vzor, podle nějž skládá, ukázat a posléze zakrýt. Dítě pak desku skládá z paměti, po dostavení kontroluje se vzorem.

Hra 2

Dítě na pokyn dospělého umísťuje obrázek do desky s 9 okny: „Dej obrázek ježka do okna vpravo nahoru, veverku do okna dole uprostřed, zajíce vlevo uprostřed, myš doprostřed atd.“ Navazujeme nejobtížnější částí úkolu, kdy vedeme dítě k samostatné odpovědi a k přesnému pojmenovávání umístění: „Ve kterém okně je medvěd, kočka?“

Hra 3

Vezmeme pět obrázků zvířat a poskládáme je do řady vedle sebe. Dítě dostává úkoly typu:

„Dej obrázky do řady tak, aby lev byl v řadě první.“

„Dej obrázky do řady tak, aby zebra byla v řadě poslední.“

„Dej obrázky do řady tak, aby slon byl v řadě uprostřed.“

„Dej obrázky do řady tak, aby krokodýl byl v řadě předposlední.“

Obdobně přidáváme pojmy *mezi*, *hned před*, *hned za*.

Další, obtížnější úrovní hry jsou odpovědi na otázky typu:

„Kde je v řadě lev?“

„Kde je v řadě krokodýl?“

Hra 4

Všechny obrázky rozprostřeme na zem, dítě hledá obrázky podle zadání, například:

„Najdi všechny obrázky, kde jsou namalovány hračky.“

„Najdi všechny obrázky, kde jsou namalována domácí zvířata.“

„Najdi všechny obrázky, kde jsou namalována volně žijící zvířata.“

„Najdi všechny obrázky, kde jsou namalována cizokrajná zvířata.“

„Najdi všechny obrázky, kde jsou namalovány ryby.“

„Najdi všechny obrázky, kde je namalováno oblečení.“

„Najdi všechny obrázky, kde je namalována zelenina.“

„Najdi všechny obrázky, kde je namalováno ovoce.“

Hra 5

Sady destiček rozložíme před děti jako při hře pexeso. Dítě si vylosuje 2 obrázky. Pokud dvojice obrázků odpovídá shodnému nadřazenému pojmu, obrázky si ponechá. Pokud ne, otočí a vrátí zpět na místo. Ve hře pokračuje další dítě.

Hra 6

Hra pro čtyři hráče. Využijeme všechny 4 sady obrázků živočichů. Ze všech sad vyjmeme jeden obrázek, otočíme rubem nahoru a necháme každé dítě vylosovat jeden obrázek. Pokud si dítě vylosuje domácí zvíře, bude v následné hře sbírat domácí zvířata, pokud vylosuje rybu, bude sbírat ryby apod. Zbylé obrázky rozložíme před děti otočené rubem nahoru obdobně jako ve hře pexeso. Každé dítě otočí jeden obrázek. Pokud obrázek odpovídá jeho kategorii, obrázek si vezme. Pokud je obrázek z jiné kategorie, obrázek otočí a vrátí zpět. Dítě, které sbírá danou kategorii obrázků, se snaží zapamatovat si polohu vráceného obrázku a čeká, až na něj přijde řada. Můžeme přidat i obrázky dalších kategorií (oblečení atd.) a rozšířit počet hráčů.

POKYNY PRO SKLADOVÁNÍ A ÚDRŽBU

Skladování

SKLADUJTE NA SUCHÉM MÍSTĚ, CHRAŇTE PŘED OHNĚM, PŘÍMÝM SLUNEČNÍM ZÁŘENÍM A OSTRÝMI PŘEDMĚTY.

Hru a veškeré její součásti skladujte na čistém, suchém místě, v dostatečné vzdálenosti od zdrojů tepla (minimálně 1 m), při teplotě 5–25 °C a relativní vlhkosti max. 65 %. Zamezte nekontrolované manipulaci dětmi. Skladování pomůcek spolu s kapalinami, zvláště olejem či kyselinami, a hořavinami či chemickými prostředky je zakázáno. Skladované výrobky je třeba chránit před slunečními paprsky, aby se co nejvíce zabránilo barevným změnám povrchového materiálu.

Jednotlivé krabice by měly být skladovány samostatně, nezatěžovány dalšími materiály. Konkrétní pomůcky by měly být skladovány na jim vyhrazeném místě v příslušné krabici.

Pokyny k údržbě

K čištění dřevěných pomůcek použijte houbu namočenou v roztoku vody a běžného saponátu, poté otřete houbou namočenou v čisté vodě a čistým hadříkem vysušte. Dosoušejte pouze ve stínu, na čistém povrchu. Papírové karty a krabice otírejte výhradně suchým hadříkem.

KLOKANOVY KAPSY - PRAVIDLA HRY

TENTO SEŠIT JE NEDÍLNOU SOUČÁSTÍ HRY NASMĚRUJ

AUTORKA: JIŘINA BEDNÁŘOVÁ

ILUSTRACE: RICHARD ŠMARDÁ

LUŽÁNKY – STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU, LIDICKÁ 50, 68512 BRNO

WWW.LUZANKY.CZ

WWW.klokanuvkufr.cz

